

Branş Analizi

gelişim psikolojisi

Bu seneki sınavda öteden beri var olan bir kısım özellikler sürdürülmüş. Bir kavramın herkesçe bilinen adı yerine eş anlamlısı hatta orijinal kavrama kıyasla daha “dolambaçlı” nitelikte olan aynı anlamlı kelimeler kullanılmaya devam edilmiştir. Örneğin, daha önceki sınavlarda genetik veya kalıtım sözcüklerinin yerine “biyolojik altyapı” kavramının ya da çarpıtma kavramının yerine “bilgiyi değiştirme” kavramının kullanılması gibi.

Sınavın gelişim psikolojisi kısmının kapsadığı konulara bakıldığında esasında geçen seneye ve öncesindeki birkaç yıla kıyasla konuları geniş tutma çabasından söz edilemez. Yani, oldukça beklendik konulardan soru sorulmuştur. Mesela, son yıllarda psikanaliz kapsamındaki sorularda artış vardı, bu yıl da var. Ama bu yıl sırf bu yıla özgü denebilecek yeni bir konudan soru mevcut değil. Bu da belki soruların kapsamı konusunda bir sonraki yılın adaylarını rahatlatacak bir durumdur.

Son yıllarda gelişim psikolojisinde en azından orta derecede kompleks ve zor sorular sorulurdu. Kimi sorular oldukça üst düzey sayılıp bir muhakeme gerektirirken, bu yılki sınavda bir iki soru hariç yanıtı doğrudan düşünülecek kolaylıkta ve sadelikte sorular yer almıştır.

Kısacası, bu seneki gelişim psikolojisi soruları son yılların en kolayıdır denilebilir. Ancak yeni, sürpriz ve şaşırtıcı soru olmamasına karşın, yine de konu dağılımı son yıllardakinden daha dar değildir. Bu durum da, adayların önümüzdeki sınava makul bir kapsam oluşturacak şekilde hazırlanmalarını ve bunu yaparken “uçuk” yeni kavramlara fazla önem vermemelerini göstermektedir.

Dr. İbrahim KEKLİK

uzman kariyer

soruların konulara göre dağılımı

gelişim psikolojisi

KONU BAŞLIĞI		SORU SAYISI
▶	Gelişim Psikolojisinin Temel Kavramları	3
▶	Bilişsel Gelişim	2
▶	Kişilik Gelişimi	6
▶	Ahlak Gelişimi	1
	Toplam	12

uzman
yaklaşımı

uzman kariyer

91. Yaşamın ilk iki yılında, bebeğin deneyimlerine bağlı olarak duyuusal motor alanında kapsamlı bir gelişme olur. İç kulaktaki vestibular sistem, hareket ve denge duyularını yönetir ve diğer duyu sistemlerini etkiler. Bazı bulgular, bebeklerde ve yeni yürümeye başlayan çocuklarda vestibular sistemin yeterince uyarılmamasının daha sonra öğrenme zorluklarına neden olabildiğini göstermektedir.

Bu sistemin, yaşamın ilk yıllarında yeterince uyarılmaması sonucunda ortaya çıkan öğrenme zorluklarını aşağıda verilen gelişim kavramlarından hangisi en iyi açıklar?

- A) Olgunlaşma
- B) Kritik dönem
- C) İlerleme
- D) Büyüme
- E) Dengeleme

Soruda çocuğun orta kulağındaki yapıların belli bir zaman diliminde yeteri kadar uyarılıyor olmasının (yani kullanılmasının) hayati önem arz ettiği, aksi takdirde çocuklarda öğrenme bozukluklarının olabileceği vurgulanmaktadır. Çocukların belli bir zaman dilimindeki yaşantılarının (veya yaşantı eksikliğinin) sonraları telafi edilemez sonuçlar doğurabileceğini vurgulayan soruların yanıtı neredeyse her zaman "kritik dönemdir".

Doğru yanıt "B" seçeneğidir.

92. Büyük bir hevesle ilköğretime başlayan Hakan, ikinci dönemde okuma ve yazmayı öğrenir. Ancak yıl sonunda annesinin istediği gibi, çizgiyi taşırmadan düzgün bir şekilde yazmayı başaramaz.

Hakan'ın düzgün yazamamasının sebebi aşağıdakilerden hangisiyle en iyi açıklanabilir?

- A) Okuldan bıkmaması
- B) Annesinin düzgün yazması için baskı yapması
- C) Küçük kas gelişiminin yeterince tamamlanmaması
- D) Öğretmenin yeterince ilgi göstermemesi
- E) Ellerini, kollarını etkili kullanamaması

Soruda Hakan'ın okuma ve yazma öğrenmek açısından iyi bir gidişat gösterdiği ama kimi motor becerilerde (taşırmadan yazma) başarısız olduğu ifade edilmektedir. Okul dönemi, fiziksel gelişimde küçük kas gelişiminin hızlı olduğu bir zaman dilimidir. Dolayısıyla soruda, Hakan'ın okuma yazmayı öğrendiği ancak çizgileri taşırmadan yazmasına yardım edecek küçük kas gelişiminin yeterli derecede olmadığı vurgulanmaktadır.

Doğru yanıt "C" seçeneğidir.

çözümü

93. Zihin gelişiminde "hacim korunumu" özelliğinin kazanılmasıyla ilgili ilkel kabile çocukları üzerinde yapılan bir deneyde, aynı miktarda su çocukların gözlerinin önünde farklı biçimlerdeki cam bardaklara doldurulmuş ve miktarının değişip değişmediği sorulmuştur. Çocukların bu soruya 11-12 yaşından önce doğru cevap veremedikleri gözlenmiştir.

İlkel kabile çocuklarının, bardağın biçimi değişse bile, suyun miktarının değişmeyeceğini ayırt edememelerinin en önemli nedeni aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Eğitim eksikliği
- B) Yeterince olgunlaşmama
- C) Yetersiz beslenme
- D) Yaşantı eksikliği
- E) Yaşlarının küçük olması

Piaget'e göre çocuklar ilkin miktar (sayılar, uzunluk, alan), sonra ağırlık, sonra da hacim korunumunu edinirler. Piaget bu sıranın evrensel olduğunu, yani bütün çocuklarda aynı olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla, bu sıranın ne zaman ortaya çıkacağını belirleyen temel unsur çocukların içinde yaşadıkları kültür veya koşullar değil, olgunlaşmadır. Bu anlamda esasında bütün çocuklarda hacim korunumu somut işlemler döneminde ilerledikten sonra oluşmaktadır. Bu anlamda adayların büyük bir kısmının B seçeneğini işaretlemeleri çok doğaldır. Öte yandan belli ki soruyu hazırlayanlar "ilkel toplumlarda" (Bu ifade bugünün sosyal bilimcilerinin asla kullanmayacağı çirkin bir ifadedir, bunun yerine "yerli" terimi kullanılmalıydı.) çocukların bardakları tanımamalarından veya bardağa aşına olmamalarından ötürü çağdaş toplumlarda yaşayanlara kıyasla korunumu daha geç edindikleri ima edilmiştir. Ancak adayların da haklı olarak dile getirecekleri gibi bu ima, o kadar da belirgin değildir. Dolayısıyla belki de "ima" demekten çok "varsayım" diye demeliyiz. Kısacası, soru çok iyi bir soru değildir. Ancak ince eleyip sık dokuyunca ve de soruyu hazırlayanların niyetleri düşününce yanıtı bulunabilecek bir sorudur. Bu yılki soruların en muğlak ve dolambaçlı bir mantığa sahip olanıdır.

Doğru yanıt "D" seçeneğidir.

analizi

uzman

çözümü

94. İlköğretim birinci sınıfa devam eden Emre, birgün okuldan geldikten sonra “Baba, öğretmenimiz ‘okulların tatil olmasına aşağı yukarı iki hafta kaldı.’ dedi. Aşağı yukarı ne demek?” diye sorar.

Emre’nin zihinsel gelişim dönemi özellikleri dikkate alındığında, babasının aşağıdakilerden hangisini yapması daha uygun olur?

- A) Birbirine yakın büyüklükteki iki nesneyi göstermesi
- B) “Hemen hemen”, “yaklaşık olarak” anlamına geldiğini söylemesi
- C) Sözlükten bakıp anlamlarını anlatması
- D) Merdivenden, önce aşağı inip sonra yukarı çıkarak göstermesi
- E) Henüz yaşının küçük olduğunu, zamanı gelince anlayacağını söylemesi

Soruda Emre’nin “aşağı yukarı” ifadesini anlamakta zorluk çektiği belirtilmiştir. Emre’nin ilköğretim birinci sınıfta olduğu belirtildiğine göre, Emre bilişsel gelişim açısından somut işlemler dönemindedir. Somut işlemler dönemindeki bir çocuğa anlamakta güçlük çektiği (soyut) bir kavramı açıklamak için somut (elle tutulur, gözle görülür) yol ve yöntemlere başvurulmalıdır.

Doğru yanıt “A” seçeneğidir.

uzman

analizi

95. Kemal Bey çok disiplinli, otoriter bir babadır. Evdeki herkesi sürekli kendi koyduğu kurallara uymaya zorlayan ve koyduğu kuralların tartışılmasına kesinlikle izin vermeyen birisidir. Örneğin, hafta sonlarında, tatillerde bile evdeki herkesin en geç saat 07.00'de kalkmasını ve kahvaltıda hazır olmasını ister.

Kemal Bey'in katı, kuralcı ve kurallarından taviz vermeyen kişiliği, hangi gelişim dönemindeki olumsuz ve yanlış ana baba tutumları sonucunda oluşmuş olabilir?

- A) Genital B) Oral C) Fallik
D) Latent E) Anal

Kemal Bey, hakkında verilen bilgiye göre aşırı derecede kuralcı ve bu kuralları duruma göre esnetemeyen biridir. Bu bilgi, Kemal Bey'in gelişiminde kuralları edindiği döneme ilişkin bir sorun olduğuna işaret etmektedir. Kişilik gelişimi kuramlarına göre (başta Freud'a göre) bireyler, kurallarla ilişkilerini özellikle tuvalet eğitiminin de yer aldığı anal dönemde edinirler.

Doğru yanıt "E" seçeneğidir.

96. Savaş, lise son sınıfta olmasına rağmen hâlen ne yapacağına, ne olmak istediğine karar verememiştir. Henüz kendine özgü bir dünya görüşüne ve geleceğiyle ilgili bir plana sahip olmadığı gibi bunun için bir şeyler yapmaya da çalışmamaktadır.

Savaş'ın kendi kimliği ve geleceğiyle ilgili henüz bir karar verememesi ve vermek için de bir çaba göstermemesi, hangi kimlik statüsünün göstergesidir?

- A) Sorumsuz
- B) Sorundan kaçan
- C) İpotekli
- D) Kaygısız
- E) Dağınık

Soruda, Savaş'ın kimlik arayışında olmadığı ve kimliği ile ilgili bir neticeye (çözüm) erişmediği vurgulanmaktadır. Hatırlanacağı üzere, Marcia'ya göre bireyin kimlik gelişiminde iki temel aşama vardır. Bunlardan biri kimlik krizi (arayışı), diğeri ise bu krizi/arayışı bir neticeye bağlamaktır. Marcia'ya göre eğer bireyde bu iki aşama da meydana gelmemişse kişi dağınık kimlik statüsüne sahiptir.

Doğru yanıt "E" seçeneğidir.

çözümü

97. Arkadaşına gitmek isteyen Seher, izin vermediği için annesine çok kızmış ve onunla tartışmıştır. Bu olaya şahit olan babaannesini Seher'e "hanım kız" olması, öfkesini kontrol etmesi ve annesine saygılı olması gerektiğini söyler.

Bu olayda, babaannenin tavsiyesinde hangi ahlaki gelişim özelliği vurgulanmaktadır?

- A) Kanun ve düzene uyma
- B) İyi çocuk olma
- C) Sosyal sözleşme
- D) Evrensel ahlak
- E) Toplum kurallarına uyma

Soruda babaanne, Seher'e, kendi arzusunun aksine söz dinlemesini ve annesini (başkasını) memnun etme gayreti göstermesini tavsiye etmektedir. Kohlberg, başkasını memnun etme yönündeki davranışların ahlak gelişiminin üçüncü aşamasını (yani kişiler arası uyum/iyi çocuk eğilimini) yansıttığını belirtmiştir.

Doğru yanıt "B" seçeneğidir.

analizi

98. Birgül'ün annesi; bazen ona bir zarar gelir diye, bazen de yapamaz, beceremez diye Birgül'ün yapacağı birçok işi kendisi yapar ve onun yapmasına izin vermez.

**Annenin bu aşırı koruyucu tutumu, Birgül'ün ön-
celikle hangi kişilik özelliğini kazanmasını engel-
ler?**

- A) Yeterlilik
- B) Çalışkanlık
- C) Özerklik
- D) Özsaygı
- E) Verimlilik

Soruda annenin, kızının becerilerine güvenmediği ve kendisine karşı aşırı koruyucu davrandığı için kızının yaşantılarını kısıtladığı belirtilmektedir. Dolayısıyla soru, Birgül'ün kimi şeyleri kendi başına yeteri kadar yapamadığını vurgulamaktadır. Bir şeyleri kendi başımıza yapmamız bağımsızlığı ve özerkliği ifade eder. Dolayısıyla başta Erikson olmak üzere, kişilik gelişimi kuramcılarına göre bu durum, Birgül'ün kendi başının çaresine bakması yönündeki (bağımsızlık ve özerklik) yetilerin gelişmesini engelleyebilir.

Doğru yanıt "C" seçeneğidir.

99. 70 yaşındaki Hüseyin Dede sinirli, hırçın ve mutsuz birisidir. Sürekli evdekilere bağırır, çağırır ve hiçbir şeyden memnun olmaz. Mutsuzluğunun nedeni olduklarını düşündüğü için devamlı çevresindekileri suçlar.

Psikososyal gelişim kuramına göre, Hüseyin Dede'nin psikolojik durumu aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Stres
- B) Umutsuzluk
- C) Yalnızlık
- D) Hoşnutsuzluk
- E) Değersizlik

Soru Hüseyin Dede'nin yaşlılık dönemini çok da parlak bir şekilde geçirmediğini vurgulamaktadır. Elimizdeki klasik gelişim psikolojisi kuramlarından özellikle Erikson'un psikososyal gelişim kuramı, yaşlılığı da içerecek şekilde bütün ömrü ele almıştır. Bu kurama göre bu gibi olumsuz davranışlar sergileyen Hüseyin Dede'nin bu davranışları, kendisinin yaşlılık dönemini yaşayış şeklinin "ego/benlik bütünlüğünü" besler nitelikte olmaktan çok "umutsuzluk" yönünde yol aldığını göstermektedir.

Doğru yanıt "B" seçeneğidir.

100. Oya Hanım tiyatroyu çok sever ve fırsat bulduğunda sık sık tiyatroya gider. Son zamanlarda işlerinin yoğunluğundan yeni bir oyuna gidememiştir. Bu yüzden, uzun zamandır tiyatroya gidememenin eksikliğini hissetmekte ve tiyatroya gitmenin bir fırsatını kollamaktadır.

Oya Hanım'ın tiyatroya gitme ihtiyacı, hangi türden bir ihtiyaçtır?

- A) Rahatlama
- B) Bilme, tanıma
- C) Yakınlık
- D) Estetik
- E) Saygınlık

Esasında Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki beş basamak halindeki ihtiyaçlar daha basit bir şekilde, "temel ihtiyaçlar" ve "gelişim/gelişimsel ihtiyaçlar" olarak ikiye bölünebilir. Buna göre özellikle en alttaki üç basamak (fizyolojik, güvenlik, ait olma) temel ihtiyaçlar, son iki basamak (saygı, kendini gerçekleştirme) gelişimsel ihtiyaçlar kategorisindedir. Soruda verilen kavramlardan Oya Hanım'ın tiyatroya olan ihtiyacını açıklamaya en yakın olanı estetik ihtiyaçtır. Çünkü, tiyatroya gitmekle Oya Hanım sadece rahatlamamakta; yakınlık kurmamakta ve sırf bir şeyleri öğrenmek için veya saygınlık kazanmak için tiyatroya gitmemektedir. Tiyatro gibi sanatsal etkinlikleri icra etmek veya tüketici olarak katılmak estetik ihtiyacını yansıtır.

Doğru yanıt "D" seçeneğidir.

101. Yapılan bir araştırmada; bakımevine getirilen terk edilmiş, yeni doğmuş bebeklerin bakıcılar tarafından beslenme, temizlik gibi günlük bakımlarının yapılmasına rağmen bazılarının yaşamadığı görülmüştür.

İhtiyaç kuramına göre, gerekli bakımları yapıldığı hâlde bebeklerin yaşamlarını yitirmelerinin en önemli nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sevgi, ilgi görme ihtiyacı da hayatta kalma ihtiyaçlarındandır.
- B) Bakımevleri, bebeklerin gelişim özelliklerine göre düzenlenmemiştir.
- C) Bakımevleri, ait olma ihtiyacını karşılamada yetersizdir.
- D) Bebekler, kendilerini güvende hissetmemektedir.
- E) Bakımevleri, asgari koruma standartlarına göre düzenlenmiştir.

1900'lü yılların başlarında birçok araştırmacı kurumlarda yaşayan çocuklar arasında bebek ölüm oranlarının çok daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bunun üzerine birçok bilim insanı bunun neden kaynaklanabileceğini araştırmıştır. Soruda da belirtildiği üzere, çocukların yeteri kadar sevgi görmemeleri (ve dokulmamaları) bu durumun önemli sebeplerinden biridir. Dolayısıyla sorunun doğru yanıtı A seçeneğinde verilmiştir.

Doğru yanıt "A" seçeneğidir.

102. Doğuştan görme engelli Ahmet, yetişkinlik döneminde gerçekleştirilen bir ameliyatla görme yetisini kazanır. Ancak bu yetiyi kullanma düzeyi, görme problemi olmayan bireylerle aynı seviyeye ulaşmaz.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisiyle en iyi açıklanabilir?

- A) Uyum sağlama
- B) Bireysel farklılıklar
- C) Dengeleme
- D) Olgunlaşma
- E) Yaşantı

Soruda Ahmet'in bebeklik, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde göremediği, ancak yetişkinken görebildiği ifade edilmektedir. Ancak Ahmet doğuştan gören ve yetişkinlik yaşına dek görme konusunda sıkıntı yaşamayan kişiler kadar iyi görememektedir. Ahmet'in diğer bireylerden farkı ameliyat olana kadar görmemiş olmasıdır. Dolayısıyla Ahmet'in yaşlılarına kıyasla görme ile ilgili yaşantıları daha azdır.

Doğru yanıt "E" seçeneğidir.